

УРОКИ 11-12

УРОК: 11

ДАТА: 09.03.23

ГРУПА: 36

Тема: Уживання прийменників *в і на* з географічними назвами і просторовими іменниками (відбувається в Україні, побувати в Німеччині; поглянути на Вкраїну; жити на Черкащині; піднятися на Еверест).

Мета: активізувати знання студентів про вживання прийменників *в і на* з географічними назвами і просторовими іменниками; удосконалювати вміння визначати грамотно той чи інший прийменник; розвивати вміння доречно використовувати прийменники в реченні та словосполученні в усному і писемному мовленні; виховувати патріотизм, любов до рідного краю.

Очікувані результати:

студенти визначатимуть правильне вживання прийменників *в* усному і письмовому мовленні.

Обладнання: підручник, зошити, вправи, додатковий матеріал.

Тип заняття: формування практичних умінь і навичок.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й мети заняття

III. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок студентів

IV. Виклад основного матеріалу. Лекція викладача.

Прийменник *на* вживають з назвами:

- установ, приміщень, чітко обмеженого простору:
були на заводі, зустрінємось на вулиці, повернувся на базу, чекали на пероні, були на морі;
- адміністративно-територіальних одиниць (областей, районів), островів та острівних держав:
відпочинок на Закарпатті, народився на Полтавщині, полетіли на Балі, конфлікти на Близькому Сході.

Прийменник *на* вживаємо в мовних конструкціях, що означають:

- вмістилища, покликані містити об'єкти:
шухляда на білизну, мішок на картоплю;
- матеріали, покликані на прикінцеві вироби:
шовк на сукню, борошно на пиріг.

УВАГА!!! Зі словами *кухня, дім, двір, хутір, село* допускається синонімія прийменників *у і на*: *у кухні і на кухні; у село й на село.*

Прийменник *у (в)*:

З більшістю просторових іменників і географічних назв уживають прийменник **в (у)** і **до**: *повернення в Україну, навчання в Словаччині; зайти в хату (і до хати), поїхати в Лондон (і до Лондона).*

З назвами гірських хребтів, що мають форму множини, використовуємо прийменник **у (в)**: *був у Карпатах, каталися в Альпах.*

V. Опрацювання навчального матеріалу

Вправа 1.

Прочитати текст. Дібрати до нього заголовки, який виражав би тему висловлювання. Виписати словосполучення з прийменниками, указуючи на смислові відношення, виражені за допомогою прийменників.

Привабливого вигляду набирають вулиці й площі наших міст і сіл, подвір'я та присадибні ділянки. Мешканці традиційно вийшли на велику весняну толоку, звільняючи від накопиченого за зиму сміття алеї і парки, сади, узбіччя доріг, розчищаючи канали, обрізуючи сухе гілля дерев, висаджуючи саджанці й кущі. Оновлюються малі архітектурні форми у міських скверах, на автобусних зупинках. У ході Всеукраїнської акції «Благоустрій України» знаходять свій найкращий вияв притаманні нашому суспільству милосердя і взаємодопомога. Школярі, учні училищ і технікумів, студенти зараз бажані гості соціальних установ, інвалідів, одиноких: перед Великоднем прибирають у їхніх оселях, миють вікна, допомагають полагодити паркани тощо (*З газети*).

З'ясувати, чи можуть прийменники виражати певне значення самотійно, без повнозначних частин мови.

Розподільний диктант

Розподілити подані прийменники спочатку на синонімічні, потім — на антонімічні, таким чином утворивши синонімічні й антонімічні ряди прийменників.

Біля, між, над, для, уві, коло, під, від, задля, через, з метою, перед, проміж, із, близько, до, у, край, за, в, з, поміж, крізь, зі, серед, повз.

Скласти з прийменниками одного синонімічного й антонімічного рядів словосполучення. Пояснити службову роль прийменників у них.

Вибіркова робота з елементами аналізу

До поданих сполучень слів дібрати з довідки синонімічні фразеологічні звороти. Виділити іменники з прийменниками. Назвати смислові відношення, виражені за допомогою прийменників, і відмінки іменників.

Просто неба, пустий гаманець, як хлющ, зводити кінці, як вітром здуло, не за горами, обоє рябоє.

Довідка: перебиватися з хліба на воду, з одного тіста, до останньої нитки, під носом, як крізь землю провалитися, під відкритим небом, вітер у кишнях.

З виділеними фразеологізмами скласти речення. З'ясувати синтаксичну роль сталих зворотів.

Дослідження-відтворення

Списати, розкриваючи дужки. З'ясувати, на які відмінки вказують прийменники. Виділити відмінкові закінчення іменників і займенників.

Інтерес людини (до) своє власне ім'я; людина живе (в) суспільство; свідоцтво (про) народження; право (на) ім'я зберігається (за) людина; найменування людей пов'язане (з) історія; допомогти (у) вибір імені; розповідь (про) своє прізвище; прізвище походить (від) назва птаха; прізвище (із) суфікс; частина прізвищ спільна (для) слов'янські мови; частина прізвищ утворилася (від) імена; частина прізвищ указує (на) національність.

VI. Рефлексія

VII. Домашнє завдання

1. Вивчити теоретичний матеріал за підручником.
2. Авраменко О. Вправа 7 стор. 76.

*Шановні здобувачі освіти, прошу Вас додатися до мого акаунту maryporazova@gmail.com на платформу <https://classroom.google.com>
Код курсу: ptwevk2*

УРОК: 12

ДАТА: 09.03.23

ГРУПА: 36

Тема: Словосполучення з прийменником *по* (*піти по гриби; по цей день; блукати по полю; триватиме з лютого по квітень; кожному по сувенірові; зауваження по суті тощо*)

Мета: поглибити знання студентів про прийменник як засіб зв'язку слів у словосполученні; формувати загальнопізнавальні вміння знаходити прийменники в реченні, правильно їх поєднувати з іменниками та займенниками; розвивати орфографічні вміння вживати прийменник *по* як засіб милозвучності відповідно до правил правопису; удосконалювати творчі вміння будувати словосполучення, доречно використовувати прийменник; за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу формувати загальнолюдські цінності

Очікувані результати:

студенти визначатимуть правильне вживання прийменника в усному і письмовому мовленні.

Обладнання: підручник, зошити, вправи, додатковий матеріал.

Тип заняття: формування практичних умінь і навичок.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

I. Організаційний момент

II. Оголошення теми й мети заняття

III. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок студентів

IV. Виклад основного матеріалу. Лекція викладача.

Через посередництво російської мови великої сили набули конструкції з прийменником *по*. Серед них можна виділити такі, що виражають порівняно нові відношення: *виступ по центральному телебаченню, проректор з навчальної роботи* та ін. Однак велику групу становлять конструкції, у яких прийменник *по* замінили інші українські прийменники (а часто необхідно вживати взагалі безприйменникові вислови). Нижче наводимо фрази, що ілюструють найтипівіші відхилення у вживанні прийменника *по*:

<i>неправильно</i>	<i>правильно</i>
План по заготівлі	<i>План заготівлі</i>
По технічним причинам	<i>Через технічні причини</i>
Заходи по забезпеченню	<i>Заходи щодо (для) забезпечення</i>
Змагання по стрільбі	<i>Змагання зі стрільби</i>
Досвід по роботі з батьками	<i>Досвід роботи з батьками</i>
Працюють по багато років	<i>Працюють багато років</i>
По заявках	<i>Відповідно до заявок</i>
По виготовленню	<i>Для виготовлення</i>
По праці й честь	<i>За працю й шана</i>
По створенню	<i>Для створення</i>
План по продажу м'яса	<i>План продажу м'яса</i>
Мешкаю по вулиці	<i>Мешкаю на вулиці (а йду по вулиці)</i>
<i>Раз по раз</i>	<i>Раз у раз, щоразу</i>
<i>По всіх правилах</i>	<i>За всіма правилами</i>
<i>Не по прямому призначенню</i>	<i>Не за призначенням</i>
<i>По наказу директора</i>	<i>За наказом (відповідно до наказу) директора</i>
<i>По нашим підрахункам</i>	<i>За нашими підрахунками</i>
<i>По темі</i>	<i>На тему</i>

Чимало поширених конструкцій з прийменником *по* легко можна спростити без шкоди для змісту, утворивши природніші:

<i>неправильно</i>	<i>правильно</i>
<i>Незадовільно проводились роботи по підготовці техніки</i>	Незадовільно підготовлена техніка
<i>Спекотні місяці безжалісно вдарили по деревах</i>	Спека безжалісно знищила дерева
<i>Поговорити по душам</i>	Поговорити відверто, щиро
<i>По одержанні диплома</i>	Одержавши диплом
<i>По виконанні завдання</i>	Виконавши завдання

Перевантаження прийменником **по** призводить до штампованості мови.

Прийменник **по** функціонує в українській та російській мовах, однак у російській мові це один з найуніверсальніших прийменників і конструкції з ним виражають велику кількість найрізноманітніших відношень.

В українській мові прийменник **по** вживають з іменниками, займенниками, числівниками; конструкції з ним виражають такі відношення:

а) часові: **по обіді, маю відпустку по 15 березня, приїду по святах** (іноді можна замінити іменником у родовому відмінку з прийменником *після – після свят*);

б) об'єктні: **погладив по голівці, по коліна у воді**;

в) мети: **пішов по воду, пішла по гриби (і за грибами), поїхав по рибу**;

г) кількісні відношення: **по 25 осіб у групі; працює по 10 годин на добу**;

д) найчастіше вживаємо цей прийменник на позначення просторових відношень: **по садочку ходжу, по діброві вітер віє**.

Варто пам'ятати, що конструкції *прийменник + віддієслівний іменник на – ння (– ття)* не характерні для сучасної української літературної мови. Потребу обмежувати вжиток віддієслівних іменників в українській мові обґрунтували ще мовознавці Розстріляного Відродження, зокрема О. Курило, С. Смеречанський, О. Синявський. Замість віддієслівних іменників слід уживати дієприслівникові звороти, конструкції з особовими формами та неозначеною формою дієслова, як ось:

<i>неправильно</i>	<i>правильно</i>
<i>при досліджуванні ми виявили...</i>	<i>досліджуючи, ми виявили...</i>
<i>нема часу на читання...</i>	<i>нема часу читати...</i>
<i>після прочитання дисертації опонент ...</i>	<i>прочитавши дисертацію, опонент ...</i>

Перевірте себе, чи правильно Ви використовуєте прийменникові конструкції:

<i>російська мова</i>	<i>українська мова</i>
<i>принять во внимание</i>	<i>взяти до уваги</i>

принять к сведению	<i>взяти до відома</i>
согласно приказу	<i>згідно з наказом</i>
	(відповідно до наказу)
<i>на протяжении дня</i>	протягом дня
<i>читать на украинском языке</i>	читати українською мовою
<i>обучаться на родном языке</i>	навчатися рідною мовою
<i>при жизни</i>	за життя
<i>при любой погоде</i>	за всякої погоди
<i>в двух шагах</i>	за два кроки
<i>в семь часов</i>	о сьомій годині
<i>в рассрочку</i>	на виплат
<i>в защиту</i>	на захист
<i>в адрес</i>	на адресу
<i>в его пользу</i>	на його користь
<i>положить в карман</i>	покласти до кишені
<i>вовлечь в работу</i>	залучати до роботи
<i>поступить в институт</i>	вступати до інституту
<i>войти в комнату</i>	зайти до кімнати
<i>не по силам</i>	не під силу
<i>пришлось по вкусу</i>	припало до смаку
<i>прийти по делу</i>	прийти у справі
<i>по заказу</i>	на замовлення
<i>по просьбе</i>	на прохання
<i>по требованию</i>	на вимогу
<i>по собственному желанию</i>	за власним бажанням
<i>работать по схеме</i>	працювати за схемою
<i>по последней моде</i>	за останньою модою
<i>по поручению</i>	за дорученням
<i>по моим сведениям</i>	за моїми відомостями

<i>по закону</i>	згідно із законом
<i>учебник по языку</i>	підручник з мови
<i>по собственной воле</i>	з власної волі
<i>послать по почте</i>	послати поштою
<i>идти по улице</i>	іти вулицею
<i>на следующий день</i>	наступного дня

V. Опрацювання навчального матеріалу

Вправа 1.

Перекладіть українською мовою російські словосполучення з прийменником ПО.

Считает по пальцам; читает по слогам; ходит по комнатам; по доброй воле; консультации по пятницам; по обыкновению; смотря по погоде; по направлению к городу; я к вам по делу; по выходным дням; по собственному желанию; по нашим подсчётам; по причине чего; ездит по селам; по просьбе; первый по счету; пособие по безработице; по наследству; по моему мнению; мероприятие по повышению трудовой дисциплины; по поводу чего; плыть по течению; по ошибке; товарищ по школе; по отношению ко мне; идти по берегу; экзамен по математике; приказ по университету; комиссия по составлению акта; тоска по родине.

Вправа 2.

Виправте словосполучення, у складі яких прийменник ПО вжито недоречно або помилково.

Завдання по мові; мешкати по вулиці; автобус по замовленню; по кордону; методичні рекомендації по вивченню авторського права; операція по приватизації; комісія по перевірці фактів...; комітет по освіті й культурі; документи по розслідуванню справи; розіслали запит по міністерствах.

Вправа 3.

Відредагуйте речення й перекладіть їх українською мовою.

1. Матч состоится при любой погоде.
2. Отмеченные комиссией все недочеты должны быть устранены в ближайшие сроки.
3. Выдача справок будет производиться по четным числам недели больным и нетрудоспособным.
4. С 2008 г. Григорчук С. Т. работал на автомобильном заводе в должности крановщика до 2010 г.
5. Жители района охотно строят кирпичные отдельные дома.
6. В учебной парикмахерской обслуживание клиентов производится с чистой головой.
7. В 2010 году согласно принятому документу начнется строительство жилого нового микрорайона.

Вправа 4.

Перекладіть речення українською мовою.

1. Договоренность о переносе встречи руководителя с клиентом секретарь учреждения подтверждает письменно или по телефону сразу же, как только руководитель назначит дату новой встречи.
2. Не смотря в ее сторону, он продолжал разговаривать по телефону.
3. Несмотря на открывшиеся обстоятельства, следствие зашло в тупик.
4. Заявление об увольнении по собственному желанию Ткачук К. Г. послала по почте.
5. В его адрес прозвучало много лестных слов.

VI. Рефлексія

VII. Домашнє завдання

1. Вивчити теоретичний матеріал
2. **Перекладіть словосполучення українською мовою, відповіді звірте з ключем.**

На протяжении дня; во время Оранжевой революции; в должности переводчика; в ночной тиши; положить в кошелек; болеть гриппом; обучаться на родном языке; из-за отсутствия денег; ссора из-за пустяка; драма в пяти действиях; в трех километрах от границы; сказать в двух словах; во всю ширь; в два раза меньше; длиною в четыре километра; вовлечь в работу; поехать в деревню; в одиннадцать часов.

***Шановні здобувачі освіти, прошу Вас додатися до мого акаунту marypopazova@gmail.com на платформу <https://classroom.google.com>
Код курсу: ptwevk2***